

БІБЛІОТЕКА В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ І ЧАСІ

Напередодні Всеукраїнського дня бібліотек у нас з'явилася чудова нагода поспілкуватися з **Миколою Сенченком**, директором Державної наукової установи «Книжкова палата України імені Івана Федорова», доктором технічних наук, професором, заслуженим діячем науки і техніки України, головним редактором наукового журналу «Вісник Книжкової палати», членом Національних спілок письменників і журналістів України.

Микола Іванович – цікавий співрозмовник, компетентний і досвідчений фахівець, талановитий учений, мудрий керівник, відома й авторитетна людина в науковій, інтелектуальній та політичній сферах. Він багато років поєднує керівництво науковою установою з результативною творчою працею, маючи у своєму доборку чимало книг і досліджень з питань світової політики, національної безпеки, видавничої та бібліотечної справи.

– Миколо Івановичу, на Вашу думку, які завдання стоять перед бібліотеками в сучасному науково-інформаційному просторі? Які нові культурно-освітні форми роботи Ви порадите використовувати?

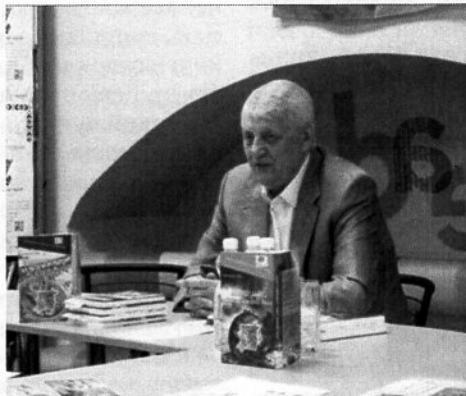
– Переконали, що роль бібліотек нині не змінилася. Вони, як і раніше, мають нести освіту, бути духовними закладами, створювати можливості для якнайширшого інформування людей, популяризації книжок, що сприяють вихованню патріотизму, любові до нашої рідної України, вихованню гуманного і толерантного ставлення до представників інших національностей, до інших країн і тому подібне.

Надзвичайно важливо привчати до читання дітей. Наприклад, організувати при бібліотеках центри читання, як-от у Бібліотеці Конгресу США (Вашингтон), де ще в 70-х рр. XX ст. створено Центр книги. До цього Центру запрошують дітей, починаючи з першого класу і закінчуючи п'ятим-шостим, коли вони вже розуміють, що без книги їх подальше життя неможливе. Таке бережливе ставлення до дітей, до книги і до читання дає юним можливість розвиватися в певному напрямі, досягати успіху.

Ще наведу один приклад. У 1988 р., вперше в історії України, у Візантійському музеї в Афінах експонувалися грецькі рукописи XIV–XVI ст. з фондів Центральної наукової бібліотеки Академії наук УРСР (нині – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського). Протягом двох місяців усі школярі Афін могли побачити їх і почути розповідь про ці раритети. Після такої виставки директор Візантійського музею пані Потом'яну написала мені, що вона дістала не тільки задоволення від того, що діти тепер краще знають історію своєї країни, а й фінансову підтримку установи. «Я два роки можу не працювати», – жартома зазначила вона, тому що отримала достатньо коштів від шкіль, які привели дітей у музей і показали їм історію Греції через рукописи.

Ось наочний приклад того, що я вважаю завданням бібліотек – розкривати фонди, розповідати про них, показувати книги, рукописи, адже це документальна пам'ять кожної країни.

– Читання це не тільки прекрасний спосіб проведення дозвілля. Як Ви оцінюєте значення читання в житті і розвитку людини?

– Читання книг суттєво впливає на людську компетентність, освіченість, розширює знання, підвищує гнучкість мислення. Сьогодні вже немає потреби доводити важливість книги в житті кожного з нас та суспільства в цілому. Бо свідоме життя починається зі знайомства з першою книгою.

Багато дослідників, і я особисто, вважають, що читання розвиває мозок людини, панорамне мислення, яке спонукає до творчості. Дуже важливо мати не тільки енциклопедичні знання, а й панорамне мислення як дієвий інструмент у формуванні новітніх соціокультурних концептів. Читання має величезне значення у вихованні творчої особистості, людини, здатної до творчості, креативності.

Я поясню. Розвиток мозку пов'язаний із фізіологічними особливостями кожної людини. Ліва півкуля кори головного мозку відповідає за насиченість інформацією, її оброблення, аналітичне мислення, а права – за оброблення невербальної інформації, що виражається в символах і образах, а також за творчі навички та панорамне мислення. Важливо, щоби мозок розвивався гармонійно і збалансовано. Щоби людина могла застосувати здобуті знання на практиці і творчо мислити, вона має читати книжки.

До речі, в деяких західних школах дітям до певного віку забороняють працювати з комп'ютером, вони тільки читають книжки. Тому що книжка розвиває творче мислення, чого не досягають, працюючи з електронною книгою чи в інтернеті.

Тому бібліотеки повинні використовувати комп'ютеризацію як допоміжну ланку в роботі, надавати доступ до великого масиву інформації, даних, знань і водночас прищеплювати любов до читання, до історії своєї країни, свого міста і краю.

– Як виховати культуру читання? Як залучити дітей до читання?

– Я вважаю, що велику роль відіграє колектив, в якому перебуває дитина. Добре, коли до бібліотеки приходять колективно, весь клас або курс, і їм розповідають про якусь цікаву книжку. Це дуже заохочує, зацікавлює. Це зовсім інше сприйняття. «Мій сусід читає книжку, а чому я не можу» – такі думки виникають.

Для такої роботи бібліотекарю треба підібрати книжку, показати її, зацікавити змістом. Розказати, як книжка народжується, що це поступовий і цікавий процес, в якому беруть участь і письменник, і видавець. Тобто показати шлях цієї книжки – від задуму до реалізації. Можна розказати навіть вона потрібна і що вона дає, яку історію відображує. У Книжковій палаті, наприклад, ми зараз відкриваємо фонди забороненої за тоталітарного режиму літератури. Майже 18 тисяч книжок. Через ці фонди відкриваємо нові обличчя, нових письменників, учених, які працювали і якимось чином «завинили» перед тодішньою владою. Розказуючи про книжку, чому вона свого часу потрапила у спецфонд, ми розповідаємо й про долю її автора. Такі історії зацікавлюють і дітей, і дорослих. Загалом методик дуже багато. Але головне, щоб це була планомірна робота, разом із вчителями та педагогами. Іншого шляху не бачу. Але це сьогодні надзвичайно важливе завдання для бібліотек і бібліотекарів – прищепити молодому поколінню любов до книжки.

Крім того, має бути і домашня культура читання, родинне читання.

– На Вашу думку, чи сприяє клубна робота бібліотек популяризації книги і читання?

– Безумовно. Книжкові клуби сприяють вихованню і підтримці культури читання. І це завдання не тільки для шкільних чи дитячих бібліотек, а й для публічних і наукових також. Уявіть собі, Центр книги в Бібліотеці Конгресу США, в бібліотеці, яка обслуговує Конгрес, створено такий Центр, де популяризують читання. Необов'язково їх називати центрами читання. Головне, щоб це був спеціальний відділ у бібліотеці, який володів би насамперед методикою читання. Наприклад, сьогодні є методики, які дають змогу читати дуже швидко, по діагоналі. Є спеціальні методики, що розвивають технологію читання. Цією методикою можна користуватися, коли потрібно здобути нові знання, факти тощо. А є книжки, які читають для задоволення, які захоплюють і сприяють гарному настрою. Ці книжки треба читати на свіжому повітрі, сидячи в кріслі. І читати, читати, читати...

– Які PR-кампанії, PR-технології Ви вважаєте найефективнішими для формування позитивного іміджу бібліотек і реклами читання?

– Наведу приклад з досвіду інших держав. Що мене вразило в міській бібліотеці Торонто (Канада). Одна з кімнат бібліотеки була повністю присвячена творчості Конан Дойла. У кімнаті серед книжок сидять Шерлок Холмс і доктор Ватсон, вони ведуть розмови між собою та спілкуються з читачами. Чудовий дизайн, антураж, обстановка. Це вражає! Так захоплюють читачів у міській бібліотеці Торонто.

Міська бібліотека Едмонтона – столиці канадської провінції Альберта, розташована в триповерховому приміщенні. На першому поверсі розміщено дитячі книжки, на другому – юнацькі, на третьому – книги для дорослих. Так, на першому поверсі приваблює величезний зал, де є дитяча кімната, в якій «оселилися» гуси, кури, півні, чого там тільки немає. Ви приходите до бібліотеки, залишаєте дитину на першому поверсі, платите певні кошти за це і можете йти у своїх справах. Або можете взяти книжки і читати разом із дитиною. Це така популяризація родинного читання.

– У Ваших статтях та розвідках Ви використовуєте термін «м'яка сила книги». Що він означає?

– Справа в тому, що книга має дві лінії, дві сторони. Одна розповідає про те, що автор хоче сказати читачу, показати чи якусь пригоду, чи історію. А інша, паралельна лінія книги, яка зветься «м'якою силою», дає можливість візуалізувати довкілля, побачити місце розгортання історії з різних боків: приміром, яка країна красива, які там виховані люди, які гарні міста, музеї тощо.

Я завжди наводжу як приклад «м'якої сили» популярну книжку, детектив Дена Брауна «Код да Вінчі». У книзі йдеться про те, як головні герої Роберт Ленгдон і Софі Неве намагаються розкрити злочин, як їм вдається розгадати низку закодованих таємниць, захованих у творах Леонардо да Вінчі, тощо. Це головна сюжетна лінія. Але поряд із цим розповідається, як гарно у Франції, яка прекрасна Ейфелева вежа, які там чудові музеї. Коли читаєш цей містичний детектив, хочеться побувати в Парижі. Оце і є «м'яка сила» книги. Ми можемо спостерігати цю силу також у кіно. Коли у фільмі поряд з головною сюжетною лінією (комедія чи драма) показано впорядковані будинки, газони, шикарний побут, машини, нам хочеться теж долучитися до цього світу, культури і комфорту.

Щодо бібліотек, то треба просто розкривати свої фонди і показувати книги, що працюють як «м'яка сила» на користь своєї країни.

– На сайті Книжкової палати України є перелік із 100 видань, що фахівці рекомендують до прочитання. Розкажіть, будь ласка, за яким критерієм вони відбиралися, чому саме ці книжки потрапили до 100 кращик?

– Ідея виникла, коли я побачив Британську енциклопедію, або Британіку, де було подано 100 найкращих книжок, які має прочитати кожен британець. І я замислився: а які ж книжки повинен прочитати кожен українець?

Ми з командою Книжкової палати відібрали близько 500 книжок. Потім розпочали громадське обговорення, що допомогло вдосконалити вказаний перелік та зробити його якіснішим. Так з'явилися 100 кращик книг, які повинен прочитати кожен українець.

Книжки представлені в трьох категоріях: для дбайливих батьків та розумних дітей; книги українських авторів; добірка зарубіжної літератури.

Цей перелік був створений, щоб допомогти нашим громадянам, особливо молоді, яка зростає або вже виховує своїх діточок, зорієнтуватися в океані літератури. Я вважаю, що саме ці книжки повинні друкуватися за програмою «Українська книга» і бути в кожній публічній бібліотеці, щоб люди могли прочитати їх.

100 відібраних нами книжок мають ту «м'яку силу», про яку ми говорили вище, і позитивно впливають на імідж нашої країни. Вони пропагують людяність, ввічливість, доброту і, на нашу спільну думку, якнайкраще сприяють формуванню та розвитку особистості, впливають на зміцнення тих високих моральних якостей, що притаманні українському народові.

Бесіду вела **Світлана Герасимова**,
провідна бібліографка
Одеської національної наукової бібліотеки